

Den socialpedagogiska handledningsmodellen för handledning av invandrarstuderande inom fritt bildningsarbete

Text: Elina Nivala, doktor i samhällsvetenskaper, universitetslektor i socialpedagogik, Östra Finlands Universitet

Modellen för socialpedagogisk handling grundar sig på tillämpande av det socialpedagogiska tankesättet för handledning av invandrare i läroanstalter inom fritt bildningsarbete. Modellen har utvecklats inom Sospeva-projektet i samarbete med Finlands Folkhögskolförening, Studieccentralerna r. f, Bildningsalliansen, Östra Finlands Universitet samt i samarbete med anställda på flera folkhögskolor och studieccentraler.

Socialpedagogik är ett vetenskapsområde och ett praktiskt arbetsområde. I diskussioner som strävar till att utveckla olika praxis är det vanligt att man hänvisar till att vissa tanke- och arbetssätt är socialpedagogiska, fastän det inom vetenskapsområdet finns många inriktningar. Till det här arbetssättet associerar man bl. a målsättningar för jämlik och respekterande växelverkan, förstärkande av gemenskap, delaktighet för alla och stödande av aktörskap, utnyttjande av de möjligheter som skapande verksamhet ger samt reflektion över verksamheten i relation till teoretisk förståelse.

Det socialpedagogiska tankesättet har en klar anknytning till den bildningspedagogik som fritt bildningsarbete grundar sig på. Därför har utvecklande av den socialpedagogiska modellen delvis handlat om

att strukturera principer och former i handledningsarbetet som redan utövas i läroanstalter inom fritt bildningsarbete.

Den socialpedagogiska handledningsmodellen ger en inramning för tanke och funktionssätt, som handledaren kan utnyttja för att utveckla sin verksamhet. Modellen kan användas för studerande som befinner sig i väldigt olika situationer och i olika utbildningsformer. Det handlar alltså inte om ett processdiagram eller ett menyval för metod, som ska förverkligas som sådan, utan det är viktigt att tillägna sig grundtankesättet i modellen och tillämpa det på ett meningsfullt sätt i olika situationer.

Det finns tre delområden i den socialpedagogiska handledningsmodellen:

1. Principerna
2. Processen
3. Arbetsmetoderna

SOCIALPEDAGOGISKA HANDEDNINGEN

PRINCIPERNA	PROCESSEN	ARBETSMETODERNA		
Bemötande	Att bekanta sig	Att bekanta sig Styrkekort Livslinjen Aktivt lyssnande Kreativt minne Värdesamtal Livets fyrklöver Isbergsövning Erkännande av kunnande: Skillf	Att erkänna Digitala kunskapsmärken Respons för mitt kunnande Hoppets träd Erkännande via aktivitet: t.ex frivilligarbete	Att stödja En karta mot mina mål Minnesask Miljölotsning Stödande genom gemensam aktivitet MOD

Principerna för handledningsprocessen och tillämpningen av olika arbetsmetoder

1. PRINCIPER FÖR HANDLEDDNINGEN

Principerna för den socialpedagogiska handledningsmodellen reglerar all verksamhet. De definierar hurudant förhållande handledaren strävar till att bygga upp med studeranden och med vilket grepp hen utövar handledningsarbetet. Principerna styr även definierande av målsättning för handledningen. De grundar sig på de värderingar inom fritt bildningsarbete som verkar i bakgrunden.

Bemötande

Handledaren bemöter studeranden som en unik, värdefull och hel människa. Handledaren vill förstå och lära känna studeranden samt höra både om hens bakgrund samt tankar om framtiden.

Handledaren strävar till en dialog vars utgångspunkt är jämlikhet som människa, ömsesidigt godkännande, respekt och aktning. Dialog är ett ömsesidigt delande av verkligheter som förutsätter öppenhet och tillit.

Handledningen bör tilldelas tillräckligt med tid för närvaro och uppbyggande av en relation baserad på dialog.

Hopp, framtidstro och mod

Handledaren stödjer studeranden i att se sina möjligheter och identifiera sina önskemål. Hen strävar till att skapa och upprätthålla hopp och tror på studerandens möjligheter till ett meningsfullt liv i det finländska samhället.

Handledaren bedömer tillsammans med studeranden hens situation. En gemensam bedömning utgör grunden för ett realistiskt identifierande av möjligheterna och den förståelse för verkligheten, som hoppet kan fästa sig vid. Hoppet utgör grunden för studerandens funktionsförmåga, framtidstro och mod att agera i sitt eget liv.

Aktivitet och aktörskap

Handledaren inser att studeranden är den sakkunnige vad gäller studerandens eget liv och stödjer studeranden i att se sin egen roll som sakkunnig och således agera aktivt i olika situationer.

Handledaren stödjer studerandens aktörskap i handledningsprocessen exempelvis gällande gemensamma aktiviteter, begründande, vid att stanna upp vid val och beslut för att reda ut vad som inverkar på dessa, för att hjälpa till med informationssökning,

Den socialpedagogiska handledningens principer är:

1. Bemötande
2. Hopp, framtidstro och mod
3. Aktivitet och aktörskap
4. Gemenskap och helhetsomfattning
5. Kännedom om och identifiering av möjligheter

bekanta sig med olika verksamhetsmiljöer och granska olika verksamhetsmöjligheter. Målsättningen är att studeranden växer mot aktörskap i det egna livet.

Gemenskap och helhetsomfattning

Handledningen gäller hela gemenskapen, dvs. som handledare verkar alla anställda vid läroanstalten då de möter situationer i vilka en studerande behöver hjälp eller har behov av att begrunda någonting tillsammans. Även kompanjonskap vid handledning är viktig. Handledningen är både formell och non-formell.

Man strävar till att förstärka känslan av gemenskap i läroanstalten och till att främja studerandenas känsla av samhörighet.

Handledaren ser studeranden som en hel människa, inte enbart som en studerande eller en kommande arbetstagare. Därför är handledaren redo att vid behov stödja studeranden på alla områden i livet. Hen behöver ändå inte kunna allt, utan vid behov hjälper hen studeranden till användning av andra tjänster.

Kännedom om och identifiering av möjligheter

Handledaren har en bred kännedom om möjligheterna till olika framtidsstigar och hen har tid att tillsammans med studeranden utreda saker och ting.

Handledaren är medveten om att studeranden har många olika möjligheter att fortsätta framåt både vad gäller utbildning, arbetsliv samt annan verksamhet, såsom exempelvis frivilligarbete och medborgarverksamhet.

Handledaren strävar till att tillsammans med studeranden identifiera de för studeranden mest meningsfulla fortsatta stigarna.

2. HANDLEDDNINGSPROCESSEN

Handledningsprocessens faser består av:

1. Att bekanta sig
2. Att erkänna
3. Att stödja

Handledning förstås som en långvarig process. I processen kan man känna igen olika faser men de förverkligas omlott och finns i viss mån närvarande under hela handledningsprocessen.

I dispositionen av faserna i den socialpedagogiska handledningsprocessen har man utnyttjat verksamhetsmodellen ”positivt erkännande” som har utvecklats i samarbete med professionella och forskare inom ungdomsarbete. Verksamhetsmodellens teoretiska grund består av teorierna om så kallat erkännande. Den centrala tanken i teorierna är att människan för att må bra behöver få erkännande av andra människor då det handlar om för människan själv betydelsefulla saker och angelägenheter.

Att bekanta sig

Att bekanta sig med varandra är en naturlig del i början av handledningen, men fasen fortsätter och fördjupas under handledningsprocessens gång.

Under att bekanta sig-fasen accentueras principen för möte: Handledaren möter studeranden öppet som en unik individ och hen inordnar inte studeranden enligt någon förutbestämd klassificering. Det är viktigt att vara ärligt närvarande, kunna lyssna och uppmuntra till berättande. När man lär känna invandrastuderande accentueras vikten av att lyssna till levnadshistorien vilket förutsätter ett uppbyggande av tillit.

Att bekanta sig med studeranden ligger som grund för erkännande av hens kunnande, men också för erkännande av hens önskemål, drömmar och målsättningar.

Att bekanta sig med varandra är ömsesidigt: det handlar om att dela någonting tillsammans. Handledaren är närvarande i rollen av en människa som kan berätta om sig själv, sin bakgrund, sina utbildnings- och arbetslivserfarenheter osv.

Handledaren är intresserad av att bekanta sig med studerandens kultur, och intresset för varandras kultur är likväl ömsesidigt. Man stödjer studeranden i att bekanta sig med kulturer och verksamhetsmiljöer i det omgivande samhället.

Att erkänna

Erkännande grundar sig på att man bekantat sig med varandra. Erkännande innebär att man märker och ger erkännande för sådana saker som den som får erkännande betraktar som betydelsefulla.

Att bli erkänd kan ske både verbalt och via aktiviteter. Man kan ge erkännande exempelvis genom att ge respons för att studeranden har lyckats med någonting eller genom att fråga om studerandens åsikt i någon för hen viktig sak. Erkännande via aktiviteter är till exempel att tilldela studeranden olika ansvarsuppgifter, eftersom det signalerar handledarens tillit. Ur hoppets perspektiv förstärks processen då man riktar erkännande mot framtiden, dvs. man visar att man litar på studerandens kunnande och litar på att målsättningarna förverkligas.

Erkännande sker i växelverkan, vilket betyder att handledaren, förutom att vara beredd att ge erkännande, också bör vara beredd att själv ta emot erkännande av studeranden.

Att stödja

Stödjande grundar sig på att man bekantat sig med varandra och ger erkännande. För att handledaren skall kunna stödja studeranden i för hen betydelsefulla angelägenheter och i en betydelsefull riktning, bör handledaren ha lärt känna studeranden och kunna identifiera det som studeranden ser som betydelsefullt. Genom att ge studeranden erkännande i för hen betydelsefulla saker stödjer handledaren utvecklingen av studerandens självförtroende och lägger en grund för studerandens aktörskap.

Stödjande förstärker delaktighet och aktörskap. Delaktighet innebär att man hör till en gemenskap och ger möjlighet att delta och påverka i gemenskapen. Man kan stödja delaktighet i studerandegemenskaper genom att främja var och ens känsla av att vara betydelsefull som medlem i gruppen, främja samhörighetskänslan i gruppen samt genom att skapa möjligheter för studerandena att vara aktiva medlemmar i gruppen och i läroanstalten. Delaktighet i samhället kan man stödja genom att göra samhället, dess verksamhetssätt och -miljöer mer bekanta samt genom att leta fram möjligheter till att delta i samhällsverksamheten genom exempelvis frivilligarbete.

Aktörskap innebär möjlighet att göra val och agera i enlighet med dem i en viss miljö. Aktörskapet byggs upp i relation till vardagliga miljöer. Handledarens målsättning är att stödja studerandens aktörskap både i studierna och i livet i ett bredare perspektiv. Aktörskapet kan utvecklas i olika verksamhetsmiljöer så att det så småningom breddas till samhälleligt aktörskap. Det är relevant att man stödjer sådant aktörskap hos studeranden som hen själv uppfattar som betydelsefullt. Stödjande av aktörskap strävar ändå till en inriktning mot målsättningen att förstärka sådant samhälleligt aktörskap som hjälper människan att klara sig som medlem i samhället och även möjliggör ett kritiskt samhällsdeltagande.

3. ARBETSMETODER I HANDLENINGEN

Arbetsmetoder i den socialpedagogiska handledningen utgörs av olika metoder i vilka ingår växelverkan och aktiverande metoder. De fungerar som arbetsredskap för förverkligande av principerna för handledningen och processen. Metoderna kan anpassas och formas beroende på huruvida arbetssätt som för stunden känns naturligt och meningsfullt med en viss studerande eller med en viss grupp.

Metoderna har i modellen delats in i tre grupper beroende på vilken fas i processen som betonas: att bekanta sig, erkännande eller stödjande. Flera av metoderna lämpar sig för fler än en fas.

Att bekanta sig

- Styrkekort
- Livslinjen
- Aktivt lyssnande
- Kreativt minne
- Värdesamtal
- Livets fyrklöver
- Isbergsövning
- Erkännande av kunnande: Skillfie

Att erkänna

- Digitala kunskapsmärken
- Respons för mitt kunnande
- Hoppets träd
- Erkännande via aktivitet: t.ex frivilligarbete

Att stödja

- En karta mot mina mål
- Minnesask
- Miljölotsning
- Stödjande genom gemensam aktivitet
- MOD

Läs mer: bit.ly/sospevahandledning

Suomen Kansanopistoyhdistys
Finlands Folkhögskolförening

Opintokeskukset
STUDIECENTRALERNA

BILDNINGSA
ALLIANSEN

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

